УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум 1. новембар 2012.

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ ЈЕЛЕНЕ ГРУБОР ПОД НАСЛОВОМ „СТАВОВИ ПРЕМА УЧЕЊУ ЕНГЛЕСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ПОСТИГНУЋЕ“

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

Научно-наставно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници од 31. октобра 2012. године образовало је Комисију за преглед и оцену докторске дисертације коју је кандидаткиња **Јелена Грубор** пријавила под насловом **„Ставови према учењу енглеског као страног језика и њихов утицај на постигнуће“**.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. **др Маја Миличевић**, доцент (датум избора у звање доцента 7.12.2010, ужа научна област Општа лингвистика, предмет Примењена лингвистика), Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. **др Јелена Филиповић**, редовни професор (датум избора у звање редовног професора 22.12.2010, ужа научна област Хиспанистика), Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. **др Мирјана Мишковић-Луковић**, ванредни професор (датум избора у звање ванредног професора 16.12.2011, ужа научна област Енглески језик и лингвистика), Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Јелена (Влада) Грубор

2. Датум рођења, општина, република:

18.04.1977, Крагујевац, Република Србија

3. Датум одбране, место и назив мастер рада:

18.10.2008, Филолошки факултет Универзитета у Београду, „Role Play in the Classroom”

4. Научна област из које је стечено академско звање мастера:

Наука о језику, звање: дипломирани филолог енглеског језика и књижевности – мастер

Кратка биографија:

Јелена Грубор рођена је 1977. године у Крагујевцу, где је завршила основно и средње образовање. Основне (2002) и мастер академске студије (2008) завршила је на Катедри за енглески језик и књижевност Филолошког факултета у Београду. Такође је завршила специјалистичке студије из области Односа са јавношћу на Факултету организационих наука у Београду (2008).

Тренутно је запослена у Другој крагујевачкој гимназији као професорка енглеског језика. Учествовала је на бројним семинарама из области методике наставе енглеског језика и дала је допринос реформи школства 2002/2003. године, када је стекла звање инструкторке за наставнике енглеског језика и одржала 125 сати стручних семинара у различитим градовима Србије. Такође је учествовала у изради Приручника за инструкторе, као коауторка на тему креативности у настави.

Поред бављења методиком наставе и радног искуства које је стекла у основној школи и гимназији, професионално се развијала и у области стручног превођења. Радила је као хонорарна преводитељка у различитим организацијама, а 2008. године је стекла звање сталне судске преводитељке у Основном суду у Крагујевцу. Затим, 2009. је прошла обуку за преводиоце правне тековине Европске уније и положила финални тест. Највише се бави преводима научних радова из области психологије и психијатрије.

Најзад, Јелена Грубор је изузетно активна и у погледу научно-истраживачког рада. Докторске академске студије на Филолошком факултету у Београду започела је школске 2009/2010. године и све предвиђене испитне обавезе завршила је у року, са просечном оценом 10,00. Активно се бави истраживачким радом и резултате својих истраживања излагала је на више међународних конференција. Научне и стручне радове из области примењене лингвистике и социолингвистике, области које представљају сфере њеног најужег интересовања, објавила је у часописима и зборницима у земљи и иностранству. У досадашњим радовима, нарочито је посветила пажњу анализи ставова и њиховој улози у процесу учења и наставе страног језика.

Списак објављених радова

Научни/стручни радови

1. Грубор J. (у штампи). Мотивисаност ученика за учење енглеског као страног језика. *Настава и васпитање*, 61 (4). ISSN 0547–3330.
2. Грубор J. (2011). Став говорника српског језика према (неологизмима) англицизмима у српском језику. *Прилози проучавању језика*, 42: 65–79. ISSN 0555–1137.
3. Грубор J, Хинић Д. (2011). Доминантне димензије стереотипа у етничким и националним вицевима. *Социологија*, 53 (4): 385–399. ISSN 0038–0318.
4. Грубор J, Хинић Д, Петровић-Десница J. (2011). How do EFL teachers feel about touching wood or knocking on wood? Attitudes and choice of British/ American English. У Н. Томовић & J. Вујић (ур), *ELLSIIR Proceedings, Volume I* (стр. 447–456). Београд, Србија: Филолошки факултет, Универзитета у Београду. ISBN 978–86–6153–005–0.
5. Грубор J, Хинић Д. (2011). Pronunciation tendencies towards British and American English in EFL teachers in Serbia: Are teachers immune to global influences? *Наслеђе (Крагујевац)*, 8 (17): 299–310. ISSN 1820–1768.
6. Грубор J, Хинић Д. (2010). Extroversion: A factor influencing enjoyment in role play in EFL students? *The New Educational Review*, 21 (2): 293–305. ISSN 1732–6729.

7. Грубор Ј, Томић С. (2009). Усклађеност форме матурског испита из страног језика у гимназијама Србије са савременим токовима и тенденцијама. Педагогија, 64 (4): 554–558. ISSN 0031–3807.
8. Грубор Ј, Бјелогрлић Н, Хинић Д. (2008). British or American English in Serbia, or both? *Наслеђе (Крагујевац)*, 5 (11): 123–131. ISSN 1820–1768.
9. Грубор J. (2008). Role play: Fun or frustration? *Language, Literature and Cultural Studies*, 1 (1): 241–250. ISSN 2065–3867.

Излагања на научним скуповима (саопштења штампана у изводу)

1. Грубор J. (2012). The construct of L2 oral performance in the context of paired testing in Serbia. Рад изложен на Четвртом међународном конгресу „Примењена лингвистика данас" (12–14. октобар). Филолошки факултет, Београд.
2. Грубор Ј, Хинић Д, Петровић-Десница J. (2009). How Do EFL Teachers Feel about Touching Wood or Knocking on Wood? Attitudes and Choice of British/American English. Рад изложен на међународној конференцији „English Language and Literature Studies: Image, Identity, Reality" (4–6. децембар). Филолошки факултет, Београд.
3. Грубор Ј, Хинић Д. (2009). Factors Influencing EFL Students' Attitudes Towards Role Play. Рад изложен на међународној конференцији „Across Languages and Cultures" (4–6. јун). The Institute of Foreign Languages, Херцег Нови, Црна Гора.
4. Грубор Ј, Хинић Д. (2008). Pronunciation Tendencies: British vs American English in Serbia. Рад изложен на међународној конференцији „The First Belgrade International Meeting of English Phoneticians (27–28. март). Филолошки факултет, Београд.

Приручници

1. Чичић Н, Грубор Ј, Љиљак-Вукајловић М. (2003). Creativity in the classroom. У „*Primary ELT Teacher Training Manual*", British Council и Министарство просвете и спорта, сектор за развој, образовање и међународну просветну сарадњу, Београд.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Ставови према учењу енглеског као страног језика и њихов утицај на постигнуће"

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација Јелене Грубор има 199 страна. Чине је следеће целине:

- **Насловна страна на српском језику**;
- **Насловна страна на енглеском језику**;
- **Страна са подацима о ментору и члановима комисије**;
- **Изјаве захвалности**;
- **Резиме са кључним речима на српском језику**, у коме су описани предмет и циљеви истраживања, методологија, најзначајнији резултати и закључци;
- **Резиме са кључним речима на енглеском језику**;
- **Садржај**;
- **Листа табела и слика**, у оквиру које је наведено 50 табела и 9 слика. Укупно 49 табела приказује резултате истраживања, док се у једној даје класификациона схема од значаја за теоријску основу. Слике илуструју како резултате квантитативне анализе података (3), тако и релевантне теоријске и статистичке моделе (6);

- **Текст дисертације**
  Основни текст дисертације има 156 страна и састоји се од следећих **8 поглавља**:
  1. Уводне напомене (4 стране)
  2. Ставови и истраживање ставова (26 страна, 1 слика)
  3. Методологија истраживања (31 страна, 1 табела, 2 слике)
  4. Анализа ставова (55 страна, 42 табеле, 3 слике)
  5. Анализа постигнућа (7 страна, 4 табеле)
  6. Модел теорије намерног понашања у контексту учења страног језика код средњошколске групе (6 страна, 3 табеле, 3 слике)
  7. Дискусија (22 стране)
  8. Закључне напомене (5 страна)
- **Литература**, сачињена од 141 библиографске јединице;
- **Прилози**
  Уз рад је приложен целокупан материјал кориштен у спровођењу истраживања. Прилог 1 (7 страна) чини Батерија тестова за утврђивање става према енглеском и учењу енглеског језика, која се састоји од 7 потцелина (1а: Социодемографски упитник, 1б: Упитник о историји учења енглеског језика, 1в: Скала процене контекста учења енглеског језика, 1г: Скала ставова према енглеском и учењу енглеског језика, 1д: Скала социјалне дистанце, 1ђ: Скала аспирација и 1е: Скала процене за утврђивање ваннаставног инпута). Прилог 2 (3 стране) чини Батерија тестова за утврђивање става родитеља према енглеском и учењу енглеског језика, са 3 потцелине (2а: Социодемографски упитник, 2б: Скала процене познавања језика и 2в: Скала ставова према учењу енглеског језика);
- **Биографија ауторке**;
- **Изјаве** (изјава о ауторству, изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада, изјава о коришћењу).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Јелене Грубор бави се ставовима према учењу енглеског као страног језика у систему формалног образовања у Србији, као и везом ставова са постигнућем ученика, односно са степеном њихове успешности у овладавању енглеским језиком. Теоријску основу рада чине две међусобно повезане психолошке теорије, теорија намерног понашања и теорија рационалног деловања, које су адекватно прилагођене за потребе проучавања специфичног контекста какав је учење страног језика. Рад је заснован на опсежном, темељно осмишљеном и пажљиво спроведеном емпиријском истраживању којим су обухваћене филолошки и нефилолошки оријентисана средњошколска и студентска популација. Добијени резултати указују на сразмерно велик утицај наставног окружења на формирање ставова, као и на значај односа ученика према изворним говорницима енглеског језика. Такође је утврђено да јаснија веза између ставова и постигнућа у енглеском језику постоји код средњошколаца него код студената.

Структура дисертације у потпуности одговара стандардима радова заснованих на емпиријским истраживањима. Чине је увод, у коме су приказани тема, основни циљеви и структура рада, поглавље посвећено теоријском оквиру и прегледу релевантне литературе, поглавље које описује методологију истраживања, три поглавља о резултатима истраживања, поглавље посвећено дискусији добијених резултата и закључак, у коме се резимирају најважнија открића, изводе импликације за наставну праксу и наводе питања која би могла бити полазна тачка будућих истраживања.

1. **Уводне напомене**

У уводном поглављу Јелена Грубор истиче сложеност процеса учења страног језика, као и место коју у том процесу има став према језику и учењу језика. Кандидаткиња посебно подвлачи да је став близак личним факторима попут талента и мотивације за учење страног језика, али и тесно везан за друштвено окружење у коме се учење одвија. Контекст истраживања затим се сужава на учење енглеског језика у образовном систему у Србији, конкретније на поређење двеју старосних група (средњошколаца и студената), а унутар њих филололошки и нефилололошки оријентисаних подгрупа (ученика гимназије филолошког и општег смера и студената енглеског језика и економије). Као основни циљеви рада истичу се одређивање општег става испитаника према учењу енглеског језика, утврђивање фактора који утичу на формирање става, и испитивање везе између става и постигнућа у енглеском као страном језику.

2. **Ставови и истраживање ставова**

У другом поглављу ближе се дефинишу релевантни теоријски појмови, а посебно сам концепт става. Разматрају се најчешће издвајане компоненте структуре става (когнитивна, емоциона, конативна и бихевиорална), фактори за које се сматра да утичу на формирање става (изложеност објекту става, информације о објекту става, лично искуство, утицај масовних медија, група и друштвених мрежа, карактерне диспозиције), као и уобичајени начини мерења ставова. Кандидаткиња овде из домена социјалне психологије преузима *теорију намерног понашања* Ајзена и Фишбајна (Ajzen & Fishbein 1980) и *теорију рационалног деловања* истих аутора (Ajzen & Fishbein 2005) и усваја их као теоријску основу рада. Прилагодивши ове теорије контексту учења језика, долази до претпоставке да став утиче на степен овладавања страним језиком (као вид понашања), али то чини посредно, преко бихевиоралне намере, док на формирање става утичу (а) лични фактори, (б) друштвени фактори и (в) информације. У овом поглављу такође се даје преглед претходних истраживања о улози ставова у учења страног језика и запажа се да је у центру интересовања најчешће став према *другом* језику, односно језику средине, док се мали број истраживања бави ставовима у контексту страног језика и његовог учења у учионици. Кандидаткиња примећује и да се постојеће студије најчешће фокусирају на појединачне аспекте става, а да још увек недостају обухватнија истраживања.

3. **Методологија истраживања**

Треће поглавља почиње прегледом циљева и хипотеза истраживања. За главне циљеве (утврђивање генералног става ученика и студената према енглеском језику и учењу енглеског језика, дефинисање фактора који утичу на формирање генералног става и утврђивање да ли је став значајан предиктор постигнућа) везују се хипотезе које проистичу из теорије намерног понашања и претходних истраживања ставова према језику: (1) генерални став ученика и студената је умерен, а позитивнији је код филолошки оријентисаних испитаника; (2) на став највише утиче фактор језичког окружења, који је везан за објекат става, (3) на постигнуће директно утиче фактор намере, тј. утицај става је индиректан. Поглавље је даље посвећено опису узорка испитаника (113 средњошколаца, 56 ученика филолошког смера и 57 ученика општег смера гимназије, и 110 студената, 50 студената енглеског језика и 60 студената економије) и опису инструмената и процедура за прикупљање података, а посебну пажњу кандидаткиња посвећује објашњењу операционализације испитиваних варијабли. Детаљно су приказане две батерије тестова за утврђивање става према енглеском језику и учењу енглеског језика, једна намењена ученицима и студентима (коју су чинили социодемографски упитник, упитник о историји учења енглеског

језика, скала процене контекста учења енглеског језика, скала ставова према енглеском језику/учењу енглеског језика, Богардусова скала социјалне дистанце за процену става према изворним говорницима енглеског језика, скала аспирација, скала процене за утврђивање ваннаставног инпута), и једна намењена родитељима, као представницима средине (ову батерију су чинили социодемографски упитник, скала процене познавања енглеског и скала ставова према учењу енглеског језика). Такође су забележени подаци о језику учионице, броју часова на недељном и годишњем нивоу и броју часова са наставним инпутом, а количина наставног инпута утврђена је квалитативном анализом садржаја. Најзад, разматрана су два вида језичког постигнућа, просечна оцена из енглеског језика и оцена на екстерном тесту (који је радио подузорак испитаника). Завршни део поглавља описује поступак основне квантитативне анализе података, као и кориштене статистичке анализе (факторску анализу, корелациону и регресиону анализу, *t*-тест, анализу варијансе и анализу структуралног моделирања).

4. **Анализа ставова**

У четвртом поглављу приказан је највећи део резултата спроведеног истраживања, тачније део који је посвећен утврђивању генералног става испитаника и откривању фактора који утичу на формирање генералног става. Резултати су организовани према испитиваним варијаблама и за сваку варијаблу прво су наведени дескриптивни статистички показатељи (просечне вредности и степен одступања од њих), а затим су објашњени резултати инференцијалних статистичких анализа. Посебно значајно место заузима факторска анализа спроведена над резултатима скале ставова према енглеском језику/учењу енглеског језика. Овом анализом утврђено је да преко 50% генералног става испитаника чине три основне компоненте - намере и емоције (доживљавање учења енглеског језика као (не)важног и (не)занимљивог и (не)спремност да се посвети учењу енглеског језика), когнитивно-инструменталне диспозиције (свест или изостанак свести о општеобразовним и практичним предностима познавања енглеског језика) и национализам/либералност (страх или изостанак страха од угрожености националног идентитета, тј. националног језика). Што се тиче фактора који утичу на формирање става, код средњошколске групе као најзначајнији фактори у формирању генералног става показали су се формални контекст учења језика, став према изворним говорницима и ваннаставни инпут. Код студената, ситуација је донекле слична, али знатно мање статистички наглашена; у формирању генералног става студената најутицајнији фактори јесу став према изворним говорницима, формални контекст учења језика и, донекле, особине личности (интринзичне аспирације). Разлике између филолошки и нефилолошки оријентисаних испитаника, укупно гледано, мање су наглашене, па је чак и у генералном ставу значајна разлика присутна само код ученика.

5. **Анализа постигнућа**

Ово поглавље испитује повезаност става ученика и студената са две испитиване мере постигнућа, просечном оценом и резултатима екстерног теста. Будући да је циљ био да се испита предиктивна вредност става, спроведен је низ регресионих анализа у којима је постигнуће било зависна варијабла, док су као предиктори кориштене компоненте издвојене у оквиру генералног става. Добијен је резултат да је код средњошколаца намера да се изведе одређено понашање значајан предиктор постигнућа у енглеском језику, и то како просечне оцене, тако и резултата на екстерном тесту, због чега се закључује да је основна поставка теорије намерног понашања потврђена у случају ученичке популације. Међутим, код студената није добијен овакав резултат; тачније, у случају ове популације ниједна компонента генералног става није показала повезаност са степеном постигнућа.

6. **Модел теорије намерног понашања у контексту учења страног језика код средњошколске групе**

Шесто поглавље надовезује се на податке из претходна два дела рада, обједињујући их у анализи структурног моделирања, са циљем утврђивања везе између става, намере и постигнућа. Истиче се да су у анализу укључени само подаци средњошколске групе са просечном оценом као мером постигнућа, што се објашњава изостанком повезаности става и постигнућа код студената са једне стране, и малим узорком оцена са екстерног теста са друге. Кандидаткиња приказује више варијанти модела, истичући да је крајњи, статистички „пречишћен“ модел показао да став према енглеском и учењу енглеског језика доминантно одређују наставно окружење (контекст учења и језик учионице) и културолошки аспект учења језика (конкретно, став према изворним говорницима); даље, став директно одређује намеру, а намера је директан предиктор понашања (просечне средње оцене ученика).

7. **Дискусија**

У поглављу посвећеном дискусији добијених резултата кандидаткиња резимира главне закључке и тумачи их у светлу постављених хипотеза. С обзиром на први део прве хипотезе, анализа је показала да је став испитаника претежно позитиван, док је други део хипотезе потврђен само код средњошколске групе, за коју је утврђена значајна разлика у ставу код филолошке и нефилолошке групе. Друга хипотеза је предвидела да на став највише утиче језичко окружење; анализе су показале да ова варијабла јесте значајна, али да је примереније дефинисати као наставно окружење, које чине контекст учења и језик учионице, и карактеристике инпута. Насупрот очекивањима, као утицајан фактор показао се и став према изворним говорницима енглеског језика (Британцима и Американцима). У погледу треће хипотезе и односа става, намере и постигнућа, кандидаткиња закључује да став директно одређује намеру, а да намера затим директно предвиђа понашање, али истиче и да се добијени модел разликује од оригиналног модела теорије намерног понашања према постојању директне везе између наставног окружења и намере. Другим речима, фактор који представља најдиректније искуство испитаника са објектом става, директно утиче на намеру да се понашање изведе, иако је било очекивано да делује само посредно преко става.

8. **Закључне напомене**

У завршном делу рада Јелена Грубор закључује да теорија намерног понашања представља валидан теоријски модел за контекст учења страног језика код средњошколаца, услед чега може наћи директну примену у осмишљавању и извођењу наставе енглеског језика. Када се узму у обзир сви резултати приказаног истраживања, они сугеришу да наставници могу свесно да утичу оквирно на једну трећину постигнућа ученика у енглеском језику, док преостале две трећине објашњавају фактори који нису били предмет ове студије. Кандидаткиња сматра да тај проценат никако није занемарљив и да позитивни ставови према енглеском и учењу енглеског језика представљају добар начин да се посредно утиче на успех ученика. Предлози за наставну праксу које наводи јесу (1) да се кроз стално унапређење наставног окружења негује позитиван став према учењу језика, (2) да се ученици непрекидно упознају са културом циљних језичких заједница и да се развија позитиван став према изворним говорницима енглеског језика, (3) да се ученици непрестано подстичу да дефинишу своје бихевиоралне намере у погледу успеха у страном језику. Такође се истиче да изостанак повезаности ставова и постигнућа код студентске популације отвара низ нових питања, а пре свега који су то потенцијални предиктори постигнућа који нису били обухваћени у овој дисертацији, а које би требало укључити у будуће анализе.

ОЦЕНА ПРЕДМЕТА И ЦИЉА РАДА, ТЕОРИЈСКОГ ОКВИРА И МЕТОДОЛОГИЈЕ ИСТРАЖИВАЊА

Предмет и циљ дисертације

Приступ теми ставова према учењу страног језика који је усвојен у дисертацији Јелене Грубор доноси неколико значајних новина у односу на сродна претходна истраживања. Наиме, док постојећи радови углавном стављају акценат на усвајање другог језика као језика средине, или на одређени ужи аспект проблематике ставова, испитујући најчешће како појединачни друштвени фактори утичу на њихово обликовање, често чак и поистовећујући ставове са мотивацијом, кандидаткиња се у свом раду окреће контексту формалног образовања и претпоставља – како су резултати показали, с пуним правом – да ставови имају значајну улогу и у учењу страног језика у учионици. Поред тога, она обухвата врло широк спектар фактора који потенцијално утичу на формирање ставова, а који нису само друштвене природе, већ подразумевају, између осталог, и особине личности и одлике наставног инпута и целокупног контекста учионице у којој се настава одвија. При том треба посебно подвући да избор фактора има и јасну теоријску мотивацију, па је ова студија укупно гледано несумњиво једна од најобухватнијих на тему ставова у учењу страног језика, а свакако је најтемељнија студија о улози ставова у учењу енглеског језика у Србији.

Теоријски оквир

У оквиру докторске дисертације Јелене Грубор ставови се посматрају у контексту јасно дефинисаног теоријског оквира, који уз то значајно доприноси интердисциплинарном карактеру студије. Теорија намерног понашања везу између става и понашања не види као потпуно директну и аутоматску и посебно подвлачи значај намере да се одређено понашање изведе, док теорија рационалног деловања сматра да на формирање уверења утичу лични фактори, друштвени фактори и информације. Ослањајући се на ове идеје, кандидаткиња групише испитиване факторе: (а) од личних фактора издваја интринзичне и екстринзичне аспирације, као део особина личности; (б) из групе друштвених фактора кроз поређење средњошколаца и универзитетских студената филолошког и нефилолошког усмерења обухвата старосну доб и степен образовања, али и различите образовне профиле; такође испитује степен социјалне дистанце као меру става према изворним говорницима енглеског језика; (в) у оквиру категорије информација, укључује анализу става средине, односно референтних група (пре свега родитеља), али и варијабле специфичне за контекст учења језика, одређене као „језичко окружење“ – историја учења енглеског језика (дужина учења, фонд часова и додатне активности), контекст учења енглеског језика (наставници и наставне методе, атмосфера у учионици, наставни материјали) и изложеност енглеском језику (наставни и ваннаставни инпут, језик учионице). Најзад, понашањем се у овом конкретном случају сматра постигнуће у енглеском језику. Овако јасно теоријски утемељен приступ свакако је још једна значајна позитивна одлика дисертације, а добијени резултати потврђују да је одабран приступ примерен за истраживани контекст.

Методологија истраживања и операционализација варијабли

Истраживање приказано у дисертацији спроведено је у Крагујевцу и укључивало је једну гимназију и два факултета. Узорак је чинио приближно једнак број припадника ученичке и студентске популације (други разред/друга година), са подједнаком заступљеношћу представника филолошких (Филолошка гимназија и Филолошко-уметнички факултет) и нефилолошких профила (Општа гимназија и Економски факултет). У делу истраживања које је испитивало ставове родитеља није било могуће испитати родитеље ученика и студената који су учествовали у истраживању, па су испитани припадници опште популације родитеља средњошколаца и студената.

Централни мерни инструмент била је наменски осмишљена „Батерија тестова за утврђивање става према енглеском и учењу енглеског језика“, заснована на теорији намерног понашања Ајзена и Фишбајна. Посебна, краћа верзија батерије тестова креирана је за узорак родитеља. У оквиру батерије различите варијабле испитиване су различитим тестовима. За утврђивање доминантног става према учењу енглеског језика кориштена је скала ставова (18 тврдњи које су обухватале когнитивну, афективну и бихевиоралну димензију става, праћених седмостепеном Ликертовом скалом у распону „Уопште се не слажем“ – „У потпуности се слажем“). Историја учења језика мерена је наменским „Упитником о историји учења енглеског језика“ (са питањима о дужини и контексту учења), што је допуњено подацима прикупљеним из званичне документације и из консултација са наставницима. Контекст учења језика мерен је путем „Скале процене контекста учења језика“ (10 биполарних придева у односу на које су испитаници оцењивали наставно окружење, нпр. занимљиво/ незанимљиво). Наставни инпут је проучаван анализом садржаја наставних материјала, док је за процену ваннаставног инпута кориштена „Скала процене ваннаставног инпута“, која је испитала садржаје на енглеском језику којима су испитаници били изложени изван наставног окружења у последњих годину дана (филмови, музика, комуникација са изворним говорницима). Језик учионице је испитан преко скале процене учесталости употребе енглеског као језика учионице, која је укључивала вредности 1 (Никад), 2 (Понекад), 3 (Често) и 4 (Увек). Став према изворним говорницима испитан је коришћењем прилагођене петостепене „Богардусове скале социјалне дистанце“ (Bogardus 1933). Варијабла особине личности (интринзичне и екстринзичне аспирације) испитана је петостепеном скалом аспирација Кесера и Рајана (Kasser & Ryan 1996) у односу на 42 ставке. Најзад, став средине је испитан преко краће верзије батерије тестова за родитеље.

Мерење постигнућа такође је спроведено изузетно пажљиво и систематично. Прикупљене су све оцене испитаника до тренутка тестирања и израчуната је средња просечна оцена, а подузорак испитаника је испитан и независним екстерним тестом (писменим и усменим) осмишљеним заједно са предметним наставницима (тестови су били прилагођени различитим групама испитаника); као мера постигнућа узет је укупан број поена на овом тесту. Кандидаткиња у раду напомиње да се у овом случају ради о специфичној примени теорије намерног понашања, будући да се подразумева *успешно* понашање. Међутим, будући да је постигнуће понашање које је, теоријски и практично, најрелевантније за контекст учења страног језика, сматрамо да су оваква примена теорије намерног понашања и оваква операционализација варијабле понашање у потпуности примерене конкретној теми истраживања и евентуално би се могле допунити истраживањима у којима би се постигнуће мерило у конкретнијим мањим задацима, што кандидаткиња у раду и сама предлаже.

Укупно се може закључити да је методологија истраживања врло пажљиво осмишљена и разрађена и да је у потпуности у складу не само за методолошком праксом у области истраживања учења страног језика, већ и са циљевима и теоријским поставкама рада.

Ajzen, I, Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Eaglewood-Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Ajzen, I, Fishbein, M. (2005). The influence of attitudes on behaviour. U D. Albarracín, B.T. Johnson, M.P. Zanna (ur), *The Handbook of Attitudes* (str. 173–221). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Bogardus S.E. (1933). Social distance scale. *Sociology and Social Research*, 17, 265–271.

Kasser T, Ryan, R.M. (1996). *Aspiration Index*. http://faculty.knox.edu/tkasser/aspirations.html

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији. Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1) Грубор Ј. (у штампи). Мотивисаност ученика за учење енглеског као страног језика. *Настава и васпитање*, 61 (4). (прихваћено за објављивање - потврда у прилогу)

2) Грубор Ј. (2012). The construct of L2 oral performance in the context of paired testing in Serbia. Четврти међународни конгрес „Примењена лингвистика данас" (12–14. октобар). Филолошки факултет, Београд. Рад објављен у изводу (Књига резимеа стр. 34).

3) Грубор Ј. (2011). Став говорника српског језика према (неологизмима) англицизмима у српском језику. *Прилози проучавању језика*, 42: 65–79.

4) Грубор Ј, Хинић Д. (2009). Factors Influencing EFL Students' Attitudes Towards Role Play. Међународна конференција „Across Languages and Cultures" (4–6. јун). The Institute of Foreign Languages, Херцег Нови, Црна Гора. Рад објављен у изводу (Књига резимеа стр. 20).

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Основни циљ истраживања било је детаљније испитивање ставова према учењу енглеског као страног језика у Србији и њихово повезивање са постигнућем ученика (теоријска димензија рада), уз извођење закључака који ће бити непосредно релевантни за наставну праксу (примењена димензија). Постављена су три главна истраживачка циља: (1) одређивање доминантног става испитаника према енглеском језику и учењу енглеског језика; (2) утврђивање фактора који утичу на формирање става према према енглеском језику и учењу енглеског језика; (3) утврђивање да ли је став према учењу енглеског језика важан предиктор постигнућа у учењу језика. Претпостављено је (1) да је генерални став испитаника умерен, али да је позитивнији код филолошки оријентисаних испитаника, будући да су то испитаници који су вољно одабрали да уче енглески језик; (2) да на став према учењу енглеског језика највише утиче фактор језичко окружење, а посебно контекст учења језика и изложеност језику, јер су ове компоненте директно везане за објекат става; (3) да је намера значајнији предиктор постигнућа од самог става, односно да испитаници који су чврсто решени да овладају језиком показују боље резултате. Употребом низа статистичких и квалитативних анализа дошло се до следећих одговора: прва хипотеза је делимично потврђена, будући да је став свих група испитаника био доминантно позитиван, док је разлика између образовних профила била значајна само код ученика, а не и код студената; друга хипотеза такође је делимично потврђена, будући да се као врло значајан фактор поред језичког окружења издвојио и став према изворним говорницима; најзад, трећа хипотеза показала се тачном за средњошколску, али не и за студентску популацију.

Кроз разматрање већег броја потенцијално значајних фактора, докторска дисертација Јелене Грубор пружила је значајан допринос испитивању односа између става и понашања (постигнућа) у контексту учења страног језика у формалном наставном окружењу. Кандидаткиња је темељно истражила бројен факторе који су релевантни у контексту учења енглеског као страног језика, што је значајна новина у односу на ранија истраживања. Показало се да је код свих испитаника језичко, а посебно непосредно наставно окружење врло значајно за формирање ставова, и има значајних индикација да оно у неким случајевима може чак и директно, дакле не само преко става, утицати на намеру да се понашање спроведе (односно може непосредно

допринети томе да се тежи високом степену постигнућа), а затим и на само спровођење понашања. Значајан закључак јесте и тај да, насупрот раширеном мишљењу, став према изворним говорницима може имати велики значај и у контексту учења неког језика као страног, а не само као другог (где је контакт са изворним говорницима чешћи и непосреднији). Врло је значајно и то што су различити резултати добијени за ученичку и студентску групу. Тачније, за студенте није уочена доминација ма које компоненте става, а самим тим ни намере да се понашање изврши, што указује на потребу за допунским истраживањима у овој популацији, односно за испитивањем додатних фактора. Поред тога, из резултата истраживања могу се извести значајне импликације за наставу, будући да наставници унапређењем наставног окружења и приближавањем ученика култури и изворним говорницима циљног језика могу утицати на неке од фактора који потом имају утицаја на ставове (а преко њих и на постигнуће), а могу и радити на јачању ученичких бихевиоралних намера у погледу савладавања страног језика, чије подстицање би могло имати позитиван ефекат на успешност у учењу. Најзад, иако рад говори о енглеском језику, који због свог статуса „глобалног језика“ јесте специфичан, резултати се у одређеној мери свакако могу уопштити и на друге језике присутне у образовном систему.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања приказаног у докторској дисертацији Јелене Грубор оригинални су и изузетно релевантни за област примењене лингвистике, посебну њену подобласт посвећену изучавању усвајања другог и учења страног језика. Шире гледано, ови резултати значајни су и за методику наставе страих језика, али и за психологију, услед чега дисертацију одликује врло висок степен интердисциплинарности.

Резултати су у раду груписани према циљевима и хипотезама истраживања, а унутар њих према појединачним варијаблама. Највећи део података је квантитативног типа. Прикупљени подаци су анализирани у статистичком програму *SPSS for Windows*. У оквиру обраде података кориштени су факторска анализа, *t*-тест, анализа варијансе, корелациона и регресионе анализа и анализа структуралног моделирања. Избор свих поступака је адекватно образложен и они у потпуности одговарају врсти података и постављним истраживачким питањима и хипотезама. Табеларни и графички прикази резултата јасни су и према садржају и техничкој форми у потпуности одговарају стандардима утврђеним у области примењене лингвистике и сродних дисциплина. Квантитативним подацима дата је и квалитативна интерпретација, а део података је обрађен и претежно квалитативном анализом (пре свега наставни инпут, за који је кориштена анализа садржаја).

Укупна оцена приказа и тумачења резултата изложених у дисертацији Јелене Грубор стога је изузетно позитивна. Кандидаткиња је показала одлично познавање и дубоко разумевање поступака који леже у основи хипотетичко-дедуктивног метода и квантитативне анализе података. Интерпретација резултата одликује се јасноћом и прецизношћу, као и адекватним повезивањем нумеричких података са хипотезама рада, што посебно треба нагласити с обзиром на интердисциплинарност и сложеност студије, као и велику количину прикупљених података. Такође треба подвући врло јасно и прецизно изражавање и употребу научног функционалног стила која је у свим деловима рада на врло високом нивоу. Укратко, сматрамо да приказ и интерпретација резулатата у потпуности задовољавају све критеријуме квалитетног научног дела.

IX ПРЕДЛОГ
На основу свега наведеног, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију **Јелене Грубор** под насловом **„Ставови према учењу енглеског као страног језика и њихов утицај на постигнуће“** и предлаже Научно-наставном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да извештај **прихвати** и упути га Већу друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност и да кандидаткињу **позове на усмену одбрану** рада.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

_____

1. доц. др Маја Миличевић
Филолошки факултет, Београд

_____

2. проф. др Јелена Филиповић
Филолошки факултет, Београд

_____

3. проф. др Мирјана Мишковић-Луковић
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

Subject:	Re: Za casopis
From:	Nastava i vaspitanje (nivaspitanje@gmail.com)
To:	bram.english@yahoo.co.uk;
Cc:	drustvo@pedagog.rs;
Date:	Sunday, 14 October 2012, 23:03

Koleginice Grubor, vas rad je dobio pozitivno misljenje i pripremamo ga za objavljivanje u broju 4. ove godine. Trebalo bi da izadje iz stampe pocetkom decembra meseca. Pozdrav, urednica Gordana Zindovic

2012/10/14 Pedagosko drustvo Srbije <drustvo@pedagog.rs>

2012/10/14 Helen GH <bram.english@yahoo.co.uk>

Postovani/Postovana,

kontaktiram Vas u vezi sa radom "Motivisanost ucenika za ucenje engleskog kao stranog jezika" (autor Jelena Grubor, poslat 18.04.2012). Molim Vas, da li mozete da mi date informaciju da li je navedeni rad planiran za objavljivanje u nekom od narednih brojeva casopisa.

Obavestili ste me 21. maja da je rad prosledjen na recenziju i znam da proces recenziranja moze da potraje. Inace ne bih trazila ovu informaciju, ali mi je ona potrebna iz profesionalnih razloga. Predajem doktorski rad sledece nedelje i potrebno mi je da znam da li mogu da se pozovem na tu referencu, odnosno da navedem da je rad u stampi.

Hvala puno na razumevanju!

Srdacno,

Jelena Grubor

Jelena Grubor-Hinic
ELT teacher, MA
ELT teacher trainer
PR specialist
Certified English language translator/interpreter
PhD candidate in Applied Linguistics
bram.english@yahoo.co.uk

From: Pedagosko drustvo Srbije <drustvo@pedagog.rs>
To: Helen GH <bram.english@yahoo.co.uk>
Sent: Monday, 21 May 2012, 9:27
Subject: Re: Fw: Za casopis

Postovana ,

Vas rad je primeljen i prosledjen glavnom i odgovornom uredniku dr Gordani Zindovic